EUROOPA LIIDU
KOHUS

Euroopa Kohtu otsus

kohtuasjas C-583/24 | [Tagu][1]

PRESSITEADE nr 154/26

Luxembourg, 3. november 2026

Euroopa vahistamismäärus: väidetav ebaproportsionaalsus mõistetud karistuse ja süüteo raskuse vahel ei ole iseenesest piisav, et põhjendada täitmisest keeldumist

Euroopa vahistamismääruse täitmisest keeldumine võib siiski olla erandkorras põhjendatud eelkõige juhul, kui vahistamismääruse teinud liikmesriigi õigusnormid lubavad või isegi näevad ette vabadusekaotuslikud karistused, mis on nii ebaproportsionaalsed, et need on võrdsustatavad ebainimliku või alandava karistamisega, või kui need õigusaktid ei võta arvesse kuriteo raskust ega võimalda arvesse võtta konkreetseid asjaolusid.

Rumeenias tehti Euroopa vahistamismäärus mehe suhtes, kellele oli kolme grammi kanepi ja nelja MDMA-tableti importimise eest mõistetud seitsmeaastane vangistus. Selle vahistamismääruse täitmisega seoses pöördus Madalmaade kohus Euroopa Kohtu poole küsimusega, kas asjaomase isiku üleandmisest võib keelduda, kuna mõistetud karistus on süüteo raskusega võrreldes ebaproportsionaalne. Madalmaades karistatakse võrreldava süüteo eest ühe- kuni kolmenädalase vangistusega.

Euroopa Kohus tuletas meelde, et liikmesriikidevahelise vastastikuse usalduse põhimõte eeldab, et Euroopa vahistamismääruse täitmine on reegel ning selle täitmisest keeldumine on võimalik ainult erandjuhtudel, ilma et see piiraks kohustust austada põhiõigusi. Seega, kuigi nende õiguste järgimise tagamine on esmajärjekorras vahistamismääruse teinud liikmesriigi ülesanne, võib siis, kui esineb liidu õigusega tagatud põhiõiguste rikkumise oht, vahistamismäärust täitva liikmesriigi keeldumine olla erandlikult õigustatud pärast kahe eraldi etapis toimuva kontrolli läbiviimist. Vahistamismäärust täitev õigusasutus peab esmalt kontrollima, kas vahistamismääruse teinud liikmesriigis esineb süsteemseid või üldisi puudusi või selliseid puudusi, mis puudutavad objektiivselt tuvastatavat isikute rühma. Kui sellised puudused on tuvastatud, peab nimetatud õigusasutus seejärel kindlaks tegema, kas asjaomase isiku isiklikku olukorda arvestades ähvardab teda konkreetselt tema põhiõiguste rikkumise reaalne oht.

Kohus täpsustas siiski, et liikmesriikide õigusnormides sätestatud karistuste vahelised erinevused, isegi kui need on märkimisväärsed, ei ole iseenesest piisavad, et tuvastada selliste puuduste olemasolu. Nende puuduste olemasolu on võimalik tuvastada siis, kui vahistamismääruse teinud liikmesriigi õigusnormid või kohtupraktika rikuvad ilmselgelt ja raskelt karistuste proportsionaalsuse põhimõtet, mida ei ole võimalik heastada ühegi tõhusa kohtuliku õiguskaitsevahendiga. See oleks nii eelkõige juhul, kui kõnealused õigusnormid lubaksid või isegi kehtestaksid karistusi, mis on niivõrd ebaproportsionaalsed, et need oleks võrdsustatavad ebainimliku või alandava karistamisega liidu õiguse tähenduses, või kui need ei võimaldaks võtta arvesse kuriteo raskust ega asja konkreetseid asjaolusid, et karistust kohandada. Käesolevas asjas leidis Euroopa Kohus, et Rumeenia õigusaktides ei ilmne puudusi, mis kujutaksid endast karistuste proportsionaalsuse põhimõtte ilmselget ja rasket rikkumist, mis võiks põhjendada Euroopa vahistamismääruse täitmisest keeldumist.

DZ-le mõisteti 2023. aasta detsembris Rumeenias lõplik seitsmeaastane vangistus selle eest, et ta oli importinud sellesse riiki kolm grammi kanepit ja neli MDMA-d sisaldavat tabletti. Rumeenia kohus tegi 2024. aasta jaanuaris tema suhtes Euroopa vahistamismääruse, et ta saaks karistuse ära kanda Rumeenias.

DZ vaidlustas enda Rumeenia võimudele üleandmise seda asja menetlenud Amsterdami esimese astme kohtus (Madalmaad), väites, et talle mõistetud karistus on ebaproportsionaalne. Ta märkis, et uimastid olid mõeldud tema

abikaasa isiklikuks tarbimiseks, kes kasutas neid valu leevendamiseks. Madalmaade kohus täheldas, et tegemist oli väikeste uimastikogustega ja et paaril puudus kavatsus nendega kaubelda.

Madalmaade kohtu sõnul nägi Rumeenia seadus asjaolude asetleidmise ajal ette vähemalt seitsmeaastase vangistuse selliste „väga ohtlike“ uimastite nagu MDMA impordi eest. Peale karistuse vähendamise piiratud võimaluste ei oleks Rumeenia kohtud saanud arvesse võtta ei asjaomaste uimastite väikest kogust ega asjaolu, et need olid mõeldud isiklikuks tarbimiseks, või vähemalt seda, et need olid imporditud ilma kavatsuseta nendega kaubelda. Lisaks ei olnud võimalik DZ-le mõistetud karistust tingimisi kohaldamata jätta.

Selles kontekstis küsis Madalmaade kohus Euroopa Kohtult, kas liidu õigus[2] lubab Euroopa vahistamismäärust täitval asutusel keelduda isiku üleandmisest põhjusel, et mõistetud karistus on ebaproportsionaalne[3] selle karistuse aluseks oleva süüteo suhtes ja on seetõttu vastuolus Euroopa Liidu põhiõiguste hartas[4] sätestatud kuritegude ja karistuste proportsionaalsuse põhimõttega.

Oma otsuses märkis Euroopa Kohus kõigepealt, et liikmesriikidevahelise vastastikuse usalduse põhimõte kui ka vastastikuse tunnustamise põhimõte on liidu õiguses ülimalt olulised. Kui ei esine erandlikke asjaolusid, on iga liikmesriik kohustatud eeldama, et teised liikmesriigid järgivad liidu õigust ja eelkõige sellega tagatud põhiõigusi. Neist põhimõtetest tuleneb, et **Euroopa vahistamismääruse täitmine on üldreegel ja täitmisest keeldumine on mõeldav ainult erandjuhtudel**.

Karistuse võimalikku ebaproportsionaalsust kui sellist ei ole Euroopa vahistamismääruse **täitmata jätmise aluste hulgas**, mille liidu seadusandja on sõnaselgelt ette näinud[5].

Siiski on Euroopa Kohus juba tunnistanud[6], et vahistamismäärust täitev õigusasutus võib või isegi peab erandlike asjaolude esinemise korral keelduma Euroopa vahistamismääruse täitmisest, kui on reaalne oht, et asjaomase isiku üleandmine toob kaasa tema põhiõiguste rikkumise[7].

Selle ohu olemasolu tuleb üldjuhul analüüsida kahes üksteisele järgnevas etapis. Esiteks peavad vahistamismäärust täitval õigusasutusel olema objektiivsed, usaldusväärsed, täpsed ja nõuetekohaselt ajakohastatud andmed, millest nähtub, et vahistamismääruse teinud liikmesriigis esinevad süsteemsed või üldised puudused või sellised puudused, mis puudutavad objektiivselt tuvastatavat isikute rühma, kuhu asjaomane isik kuulub. Alles siis, kui see esimene tingimus on täidetud, võib vahistamismäärust täitev õigusasutus teiseks konkreetselt ja täpselt uurida, kas tagaotsitava isiklikku olukorda arvestades ähvardab teda tõepoolest tema põhiõiguste rikkumise reaalne oht.

Käesoleval juhul leidis Euroopa Kohus, et **liikmesriikide õigusaktides ette nähtud karistuste vahelised erinevused, isegi kui need on märkimisväärsed, ei ole iseenesest piisavad, et tuvastada selliste puuduste olemasolu**. Kuna kriminaalõigust ei ole täielikult ühtlustatud, võivad liikmesriikide kriminaalpoliitilised valikud tõepoolest märkimisväärselt erineda. Kui lubada vahistamismäärust täitval õigusasutusel kontrollida karistuse proportsionaalsust põhjusel, et karistus oleks olnud tema enda õigussüsteemis kergem, tähendaks see, et talle antaks üldine ülesanne kontrollida teistes liikmesriikides karistusõiguse valdkonnas tehtud otsuseid, mis oleks vastuolus vastastikuse usalduse ja vastastikuse tunnustamise põhimõtetega.

Sellist kontrolli õigustavate puuduste esinemist saab seega tuvastada ainult juhul, kui vahistamismääruse teinud liikmesriigi õigusnormid või kohtupraktika **rikuvad ilmselgelt ja raskelt kuritegude ja karistuste proportsionaalsuse põhimõtet ning kui puudub tõhus kohtulik õiguskaitsevahend, mis võimaldaks selle rikkumise heastada**. See on nii eelkõige juhul, kui kõnealused õigusnormid lubavad või isegi näevad ette selliste vabadusekaotuslike karistuste mõistmist, mis on nii ebaproportsionaalsed, et need on võrdsustatavad ebainimliku või alandava karistamisega[8], või kui kohaldatavad õigusnormid ei võta kuidagi arvesse süüteo raskust ja ei võimalda kohtul võtta karistuse kohandamiseks arvesse kohtuasja konkreetseid asjaolusid.

Käesoleval juhul tõdes Euroopa Kohus, et Rumeenia seaduses „väga ohtlike“ uimastite impordi eest ette nähtud seitsmeaastast miinimumkaristust ei saa iseenesest pidada ebainimlikuks või alandavaks karistamiseks. Lisaks võimaldab Rumeenia õigus karistuse individualiseerimist. Kohus võib eelkõige arvesse võtta süüteo eesmärki, asjaomaste uimastite kogust ning kergendavaid asjaolusid või eriasjaolusid ning teatud olukordades muuta süüteo kvalifikatsiooni, mis võib viia

karistuse vähendamiseni. DZ-l oli pealegi võimalus vaidlustada oma süüdimõistmine apellatsioonikohtus ja kassatsioonikohtus.

Neil asjaoludel ei **ilmne asjasse puutuvates Rumeenia õigusnormides puudusi, mis võiksid põhjendada Euroopa vahistamismääruse täitmisest keeldumist**.

MÄRKUS: Eelotsusetaotluse abil saavad liikmesriikide kohtud nende menetluses olevas kohtuasjas esitada Euroopa Liidu Kohtule küsimusi liidu õiguse tõlgendamise või liidu õigusakti kehtivuse kohta.

Üldkohtul on pädevus menetleda ainult järgmistesse valdkondadesse kuuluvaid eelotsusetaotlusi: 1) ühine käibemaksusüsteem, 2) aktsiisid, 3) tolliseadustik, 4) kaupade tariifne klassifitseerimine kombineeritud nomenklatuuris, 5) reisist mahajätmise, reisijatele osutatava transporditeenuse hilinemise või ärajäämise korral reisijatele hüvitise maksmine ja nende abistamine või 6) kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikutega kauplemise süsteem. Kõigi muude eelotsusetaotluste menetlemine kuulub Euroopa Kohtu pädevusse.

Euroopa Kohus ega Üldkohus ei lahenda riigisisest kohtuvaidlust. Kohtuasja lahendamine kooskõlas Euroopa Kohtu või Üldkohtu otsusega on liikmesriigi kohtu ülesanne. See otsus on ühtviisi siduv ka teistele liikmesriikide kohtutele, kes lahendavad sarnast probleemi.

Ajakirjandusele mõeldud mitteametlik dokument, mis ei ole Euroopa Kohtule siduv. Faktiliste asjaolude ja õigusliku raamistiku kirjeldus lähtub asjakohasest perioodist ja põhineb kohtuasja toimikul.

Kohtuotsuse terviktekst ja kokkuvõte, juhul kui see koostatakse, avaldatakse CURIA saidil kohtuotsuse kuulutamise päeval.

Täiendavat teavet annab Stefaan Van der Jeught, ✆ (+352) 4303 2170.

Pildid kohtuotsuse kuulutamisest on kättesaadavad „Curia Web TV“ ja „European Broadcasting Service“ kaudu ✆ (+32) 2 2964106.

Hoiame ühendust!

[1] Kohtuasjal on väljamõeldud nimi. See ei vasta ühegi menetlusosalise tegelikule nimele.

[2] Nõukogu 13. juuni 2002. aasta raamotsus 2002/584/JSK Euroopa vahistamismääruse ja liikmesriikidevahelise üleandmiskorra kohta artikli 1 lõige 3.

[3] Madalmaades karistataks sama kategooria uimastite kuni kümne grammi koguses sissetoomise eest ühe kuni kolme nädala pikkuse vangistusega. Lisaks on Rumeenia kohtul karistuse vähendamiseks või selle tingimisi kohaldamata jätmiseks vähem võimalusi kui Madalmaade kohtul.

[4] Põhiõiguste harta artikli 49 lõige 3.

[5] Raamotsuse 2002/584 artiklid 3, 4 ja 4a.

[6] Tuginedes raamotsuse 2002/584 artikli 1 lõike 3 tõlgendusele.

[7] Vt Euroopa Kohtu 5. aprilli 2016. aasta otsus Aranyosi ja Căldăraru, C-404/15 ja C-659/15 PPU (vt ka pressiteadet nr 36/16) ning 25. juuli 2018. aasta kohtuotsus Minister for Justice and Equality (kohtusüsteemi puudused), C-216/18 PPU (vt ka pressiteadet nr 113/18).

[8] Harta artikli 4 tähenduses, mille sisu ja ulatus vastavad Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artiklile 3.